

Basiskwaliteit Natuur

Resultaten beleidscan

1. Inleiding: beleidsscan Basiskwaliteit Natuur

Veel algemene soorten nemen af en dat is een signaal dat het niet goed gaat met de natuur en het landschap in Nederland. Basiskwaliteit Natuur (BKN) gaat over de condities die nodig zijn om algemene soorten algemeen te laten blijven of worden; welke minimale kwaliteit van bodem, water en het landschap is hiervoor nodig? Middels BKN zorgen we voor een goede omgevingskwaliteit, in de breedste zin van het woord, zodat ook buiten natuurgebieden soorten kunnen (blijven) floreren. Het concept BKN is volop in ontwikkeling. Een belangrijke aanzet is gegeven met het adviesrapport '[Op weg naar Basiskwaliteit Natuur](#)'. De volgende stap is de concretisering van dit concept via twee sporen: 1) het verder uitdiepen van de wetenschappelijke uitwerking en borging, en 2) het in de praktijk ervaring opdoen met het concept in een 'experimentele fase'.

Beleidsscan

Als onderdeel van deze experimentele fase heeft Wing in opdracht van het ministerie van LNV een beleidsscan uitgevoerd naar de mogelijkheden om BKN te verbinden aan bestaand beleid. In de veelheid aan beleid, programma's en initiatieven: waar zou BKN een plaats kunnen krijgen? Welke kansen en mogelijkheden zijn er? En dient dit regionaal of landelijk aangevlogen te worden? De beleidsscan was een van de aanbevelingen uit het advies '[Invulling Experimentele fase Basiskwaliteit Natuur](#)'.

Literatuuranalyse en interview

Om zicht te krijgen op de kansen voor beleidsmatige verankering van BKN heeft Wing een beknopte literatuuranalyse uitgevoerd en een negental gesprekken gevoerd met een aantal kritische denkers en sleutelpersonen. De literatuurlijst en

lijst met geïnterviewde personen is opgesteld op basis van suggesties van de begeleidingscommissie met daarin vertegenwoordiging vanuit LNV en de provincies. We hebben daarbij gekozen om een aantal goed geïnformeerde sleutelspelers te interviewen met overzicht op het speelveld. Daarnaast hebben we een drietal gemeenten geïnterviewd om te horen hoe zij concreet werken aan natuur in de stad en hoe BKN hen daarbij kan helpen. Het overzicht van de beleidsdocumenten die zijn meegenomen en de personen die we hebben gesproken vindt u op pagina 21. Deze beleidsscan is een inventarisatie die een globaal beeld geeft van de kansen binnen bestaand beleid. Beleid in ontwikkeling, bijvoorbeeld binnen het NPLG en de NOVI, is niet in deze verkenning meegenomen.

Leeswijzer

Deze beleidsscan omvat de hoofdstukken:

2. Randvoorwaarden voor een succesvolle verbinding van BKN aan beleid
3. Kansen, knelpunten en aanbevelingen op verschillende thema's uit de Agenda Natuurinclusief
3. Andere initiatieven: NPLG, Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Omgevingsbeleid
4. Goede voorbeelden en behoeften van gemeentes
5. Conclusies

2. Randvoorwaarden voor een succesvolle verbinding van BKN aan beleid

Om Basiskwaliteit Natuur op een zinvolle manier te verbinden aan bestaand beleid, is een aantal aspecten randvoorwaardelijk. Los van domeinen of beleidsdossier zijn deze uitgangspunten nodig om BKN een stap verder te brengen.

1. BKN als overkoepelend thema

Werken aan natuur is overkoepelend en van groot belang voor andere opgaven zoals veiligheid, energie of klimaatadaptatie. Het blijven leggen van verbindingen tussen deze opgaven en het natuurdomein is essentieel om BKN te kunnen realiseren. Ook het meekoppelen van andere opgaven kan helpen, maar herstel van biodiversiteit en BKN blijven het leidende principe. Denk bijvoorbeeld aan kansen voor biomassa bij natuurinclusief bermbeheer; een mooie koppelkans, maar de kweek van biomassa is geen doel op zich.

2. Bewustwording van het belang van natuur

Bewustwording over de waarde en het belang van natuur, ook voor het overleven van de mens, is essentieel. Om te voorkomen dat BKN een 'containerbegrip' wordt, zoals bijvoorbeeld duurzaamheid, moeten we de juiste scherpte aanbrengen en de beschikbare informatie breed delen. Kern hiervan is het algemene begrip dat de condities (zie volgende pagina) momenteel niet voldoen aan basiskwaliteit en dat zelfs de algemene soorten onder druk staan.

Let daarbij op de formulering die gebruikt wordt en de lading van bepaalde begrippen. Basiskwaliteit Natuur kent twee interpretaties. De basiskwaliteit *van* natuur is een waarde van biodiversiteit uitgedrukt in aantallen soorten per landschapstype. De basiskwaliteit *voor* natuur zijn de waardes van de

omgevingscondities van het landschapstype die de algemene soorten nodig hebben om algemeen te worden. Over het algemeen, bijvoorbeeld in het rapport 'Op weg naar Basiskwaliteit Natuur' ligt de focus op de tweede interpretatie, waarbij gestreefd wordt naar condities voor BKN. Ook binnen deze verkenning is BKN voor de natuur het uitgangspunt.

3. Ondersteun ontwikkeling van vakkennis

Om de bewustwording te ondersteunen is voldoende vakkennis nodig, waarvoor voldoende vakbekwame mensen opgeleid moeten worden. Biodiversiteit en BKN kunnen maar tot op zekere hoogte in normen worden vastgesteld. Daarom moeten ecologen vroeg in het traject betrokken worden; zij hebben de juiste kennis om ermee aan de slag te gaan.

2. Randvoorwaarden voor een succesvolle verbinding van BKN aan beleid

Conditie op orde voor basiskwaliteit natuur

Voor het streven naar een gewenst minimumniveau van natuurkwaliteit buiten beschermde gebieden, zowel in het landelijk als stedelijk gebied, biedt het concept 'basiskwaliteit natuur' houvast: het geheel aan condities waaraan in een bepaald gebied ten minste moet zijn voldaan met het oog op het bereiken dan wel in stand houden van een minimale kwaliteit van de natuur, waardoor algemene soorten weer algemeen worden of blijven (Biesmeijer et al., 2021). Voor het realiseren van basiskwaliteit natuur moeten drie soorten condities op orde zijn:

1. De milieuomstandigheden: abiotische factoren zoals waterstanden en de kwaliteit van bodem en water;
2. De inrichting: zoals verkaveling en landschapselementen, weg- en waterinfrastructuur en recreatieve voorzieningen;
3. Het gebruik en beheer: zoals intensiteit van het landgebruik en type beheer

De concrete condities waar het om gaat verschillen per gebied en zijn gebaseerd op ecologische analyses, type landschap en gebruik en de cultuurhistorische en belevingswaarden van het gebied. Het referentiekader voor wat algemene soorten flora en fauna zijn, wordt gebaseerd op ecologische analyses, en komt in nauwe samenspraak met bewoners en betrokken partijen tot stand. Samen besluiten zij wat gebiedseigen is, welke soorten worden gekoesterd en moeten worden behouden. Wanneer de (gebiedseigen) condities op orde zijn, kunnen de bij het gebied behorende algemene soorten daar ook blijven voorkomen, herstellen of terugkeren.

Basiskwaliteit Natuur als overkoepelend begrip

Met deze drie typen condities biedt het begrip basiskwaliteit natuur houvast bij het natuurinclusief maken van steden en landelijk gebied. Het is een overkoepelend begrip.

Een vertrouwd begrip als 'groenblauwe dooradering' heeft betrekking op de inrichting. Met een norm als 10% groenblauwe dooradering kan bijvoorbeeld voor de inrichting van een gebied worden gesteld. Ook het voorgestelde Europese doel voor groen in stedelijke gebieden, minstens 10% boomkroonbedekking, is een normering voor de inrichting van steden. Het leidend principe uit de ruimtelijke ordening (NOVI) als 'water en bodem leidend maken' zou onderdeel moeten zijn van een ecologische analyse, en input voor het proces om te komen tot gebiedseigen kenmerken van basiskwaliteit natuur.

In sectorspecifieke instrumenten, zoals de maatlat voor groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving of de leidraad natuurinclusieve energietransitie voor wind en hoogspanning op land, zouden steeds alle drie de typen condities beschreven moeten worden. Bovendien zouden sectorspecifieke instrumenten ruimte moeten bieden voor gebiedsspecifieke invulling, in samenspraak met betrokkenen uit het gebied of in een wijk.

3. Agenda Natuurinclusief – domeinen als kapstok

In de Agenda Natuurinclusief geven maatschappelijke partijen en overheden aan wat er nodig is om in 2050 tot een natuurinclusieve samenleving te komen. De agenda brengt hiervoor ambities, kansen en voorwaarden voor een natuurinclusieve samenleving in beeld. Uitgangspunten voor een dergelijke aanpak worden in het handvest Nederland Natuurinclusief genoemd:

- Vermijd schade aan de natuur
- Benut de mogelijkheden die de natuur biedt
- Bevorder de realisatie van meer natuur, ook buiten de natuurgebieden
- Maak onze economie toekomstbestendig

Relatie met BKN

Het werken aan BKN kan een belangrijke bijdrage leveren aan het bereiken van de ambities uit de Agenda Natuurinclusief. De Agenda onderscheidt acht domeinen. Vijf van deze domeinen hebben betrekking op de fysieke leefomgeving, en hebben daarmee ook een duidelijke link met BKN. Het verbeteren van de condities binnen deze domeinen draagt bij aan de natuurkwaliteit.

De term BKN wordt in de Agenda Natuurinclusief niet expliciet genoemd. Voor de Agenda 2.0/werkagenda die ontwikkeld wordt in het najaar van 2022 liggen kansen om BKN een concreet onderdeel te maken. Wel noemt de Minister van Natuur en Stikstof BKN in de begeleidende brief aan de Tweede Kamer (Kamerstuk 33576, nr. 272).

De domeinen uit de Agenda Natuurinclusief vormen de basis voor deze beleidsscan. Per domein hebben wij gekeken wat er (beleidsmatig) al loopt en welke kansen hier liggen voor een koppeling met BKN. Op de volgende pagina's wordt dit beschreven.

Overzicht domeinen Agenda Natuurinclusief

1. Bouw
2. Energie
3. Financiële sector*
4. Infrastructuur
5. Landbouw
6. Onderwijs en bewustwording*
7. Vrijtijdseconomie*
8. Water

* De domeinen financiële sector, onderwijs en bewustwording en vrijetijdseconomie bevinden zich buiten de fysieke leefomgeving en hebben we voor deze beleidsscan buiten beschouwing gelaten.

3.1 Bouw

Het stedelijk gebied en de openbare ruimte is volop in ontwikkeling, mede door de grote woningopgave. Het gaat daarbij om de bouw van nieuwe woningen en de aanleg van infrastructuur. Hierbij is het belangrijk om aandacht te hebben voor een gezonde en aantrekkelijke inrichting van de openbare ruimte.

Relatie met BKN

De ontwikkelingen in het stedelijk gebied zijn niet direct gerelateerd aan BKN, maar bieden wel tal van kansen. Realisatie van BKN biedt veel voordelen voor de stad. Denk aan: verkoeling bij hitte, zuivering van de lucht, opslag van water, het onderdrukken van plagen en het bieden van recreatiemogelijkheden voor de inwoners. Koppel daarbij het fysieke gebouw ook altijd aan de leefomgeving; voorzie in verblijfplaats, voedsel, veiligheid, variatie en verbinding.

Kansen en knelpunten

- *Kans:* Het programma 'Mooi Nederland' richt zich op de ruimtelijke toekomst van Nederland en kijkt o.a. naar duurzame stedelijke verdichting met voldoende natuur.
- *Kans:* Het programma 'Groen in de stad', opgezet door LNV, richt zich op natuurinclusieve ontwikkelingen in de bebouwde omgeving. Het gaat in op de vraag op welke manier natuur meegenomen moet worden in verstedelijkingsstrategieën en bestuurlijke afspraken.
- *Kans:* Verschillende partijen zoals Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf zijn al actief bezig met natuurontwikkeling in hun activiteiten.
- *Kans:* In oktober gaat een brief uit van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening naar de provincies met de belangrijkste opgaven voor de ruimtelijke ordening. Het zou goed zijn BKN daarin mee te nemen.
- *Kans:* De directie bouw en energie van het ministerie van EZK werkt aan natuurinclusief bouwen. Daarbij wordt ingezet op het realiseren van de condities die nodig zijn voor BKN. Denk aan nestmogelijkheden, schuilmogelijkheden en voldoende voedsel voor dieren. Daarbij wordt gekeken naar handreikingen voor gemeenten, ⁶ aanpassing van regelgeving in bijv. het Bouwbesluit en instructieregels voor Omgevingsplannen.

- *Kans:* De werkgroep Infranatuur van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel richt zich, naast infrastructuur, ook op het domein bouw. Er wordt o.a. een leidraad natuurinclusieve infrastructuur ontwikkeld waarin maatregelen voor de aanleg van infrastructuur aan bod komen.
- *Kans:* Klimaatmitigatie- en adaptatieopgaven voor het stedelijk gebied gaan hand in hand met BKN, bijv. door bij isolatiewerkzaamheden rekening te houden met de aanwezigheid van beschermde soorten. Hierbij is een natuurinclusieve aanpak gericht op soortenbescherming randvoorwaardelijk.
- *Kans:* De Europese ontwerpverordening natuurherstel stelt doelen voor groen in stedelijk gebied: geen nettoverlies tegen 2030 en een boomkroonbedekking van minstens 10% in Europese steden. Dergelijke doelen kunnen bijdragen aan BKN.
- *Kans:* Bij de huidige herziening van BREEAM-certificaten, voor duurzaam gebouwde omgeving, wordt biodiversiteit opgenomen als stimulans om het certificaat te krijgen.
- *Kans:* Het ministerie van BZK ontwikkelt een '[maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving](#)'.
- *Knelpunt:* Natuurinclusieve bouw is nog een niche, en BKN wordt nog lang niet altijd meegenomen bij ontwikkelingen in de bouw.
- *Knelpunt:* Bij particuliere verduurzaming van oude woningen worden nog onvoldoende mitigerende maatregelen genomen voor de aanwezigheid van beschermde soorten.

Aanbevelingen

- 1) Start vanuit de **Rijksoverheid** experimenten op het gebied van BKN voor grootschalige woningbouw en renovatie. Zo krijgt het concept concreet vorm en wordt direct gewerkt aan naamsbekendheid.
- 2) Neem vanuit de **Rijksoverheid** natuurinclusieve eisen op in het Bouwbesluit of in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), zodat BKN standaard meegenomen wordt. Let op: minimumeisen moeten niet in de weg staan voor gemeenten die hogere ambities hebben.
- 3) Ontwikkel vanuit de **Rijksoverheid** duidelijke normen voor natuurinclusieve nieuwbouw, renovatie en infrastructuur die bijdragen aan BKN.

3.2 Energie

De energiesector is volop in transitie van fossiele brandstoffen naar volledige groene energie uit duurzame energiebronnen.

Relatie met BKN

Het verminderen van de emissies draagt bij aan schonere lucht en daarmee biodiversiteitsherstel. Ook zijn er ruimtelijke combinaties mogelijk tussen BKN en duurzame energie middels natuurinclusieve terreinen.

Kansen en knelpunten

- *Kans*: de belangrijkste kans om emissies te verkleinen en bij te dragen aan BKN is het reduceren van ons energieverbruik.
- *Kans*: door in te zetten op BKN en door meer ruimte te geven aan natuur besparen we energie. De natuurlijke verkoeling maakt bijvoorbeeld dat we airco's minder nodig hebben.
- *Kans*: Het combineren van klimaatadaptatie en energieopwekking met een bijdrage aan BKN, bijv. door natuurlijke klimaatbuffers.
- *Kans*: Zonneparken worden veelal op landbouwareaal geplaatst. Dat biedt kansen voor natuurontwikkeling. Alleen al door het vermijden van mestaanwending verbeteren de condities voor BKN. Bepanting en beheer kan hier een verdere bijdrage aan leveren.
- *Kans*: Zonneparken in de omgeving van natuurgebieden als verdienmodel in overgangsgebieden. Dit resulteert in minder intensief landgebruik en maakt bijv. een verhoging van het waterpeil mogelijk.
- *Kans*: De Bossenstrategie zet in op de ontwikkeling van 'windbossen' waarbij de bouw van windturbines de aanleg van nieuw bos mee financiert.

- *Knelpunt*: lang niet alle ruimte in Nederland is geschikt voor bossen. Sluit bij je landschapsgebruik aan op het landschapstype en de bijbehorende bodem.
- *Knelpunt*: De Regionale Energie Strategieën (RES) worden sectoraal ingestoken. De stap om meer opgaven mee te nemen wordt hierin nog niet altijd gemaakt, de focus ligt op de energietransitie, die een hoge urgentie kent.
- *Knelpunt*: Huidige subsidie-instrumenten werken zonneparken in de hand die maar minimale meerwaarde hebben voor de natuurkwaliteit.

Aanbevelingen

- 1) Stimuleer als **provincies** de verbreding van de scope van RES om ook natuurkwaliteit actief mee te nemen en hierin specifieke mogelijkheden voor BKN te benoemen. Goede voorbeelden:
  - De REKS (RES + klimaat) van de provincie Noord-Brabant neemt ook het klimaat en het watersysteem mee.
  - Bosaanleg in de vorm van 'windbossen'. Dit staat benoemd in de Bossenstrategie, als voorbeeld voor herstel van BKN in combinatie met andere functies. De provincie Overijssel heeft dit concept al verder verkend.
- 2) Bed vanuit de **Rijksoverheid** BKN in in het huidige en toekomstige beleidsinstrumentarium voor duurzame energie. Een goed voorbeeld is de leidraad 'natuurinclusieve energietransitie voor wind en **hoogspanning** op land' (NIEWHOL).
- 3) **Gemeenten** kunnen natuurinclusieve zonneparken stimuleren door vereisten op het gebied van natuurplannen en beheer bij vergunningaanvragen. Ook in de **provincies** kan natuur als één van de criteria meegenomen worden. Limburg en Gelderland doen dit bijvoorbeeld al. De **Rijksoverheid** kan dergelijke ontwikkelingen stimuleren.

3.3 Infrastructuur

Infrastructuur is een breed begrip, waar verschillende eigenaren en beheerders bij betrokken zijn. Het gaat om spoorlijnen, (snel)wegen, kanalen, waterwegen en de energie-infrastructuur.

Relatie met BKN

Langs deze infrastructuur ligt in potentie een natuurnetwerk met de oppervlakte van zo'n acht procent van Nederland. Dit wordt infranatuur genoemd; waar infrastructuur en natuur samenkomen.

Kansen en knelpunten

- *Kans:* er wordt door Stedin in samenwerking met Naturalis en Groene Netten gewerkt aan een lijst met mogelijke infranatuurmaatregelen en de impact van deze maatregelen. Deze lijst kan een basis vormen voor de realisatie van BKN bij infranatuur.
- *Kans:* het Deltaplan Biodiversiteitsherstel werkt met circa 45 verschillende partijen in een werkgroep aan realisatie van infranatuur. Zij hebben de ambitie om BKN breed toe te passen.
- *Kans:* er is veel kennis beschikbaar over ecologisch bermbeheer. Sinds 2019 is Kleurkeur een add-on op de beoordelingsrichtlijn Groenvoorziening. Kleurkeur omschrijft kwaliteitseisen voor die een goede uitvoering van ecologisch bermbeheer kunnen waarborgen.
- *Kans:* binnen de werkgroep Infranatuur is een kaart ontwikkeld met alle infrastructuurnetwerken, de [Ecologische Hoofdinfrastructuur](#). Deze is vergelijkbaar met het [Natuurnetwerk Nederland](#). De kaart van de Ecologische Hoofdinfrastructuur geeft netbeheerders inzicht in de mogelijkheden voor maatregelen en welke verbindingen er gelegd kunnen worden.

- *Kans:* vaak zijn er kansen bij infrastructuur om natuurontwikkeling te verbinden aan andere opgaven zoals veiligheid; bijvoorbeeld door in te zetten op laag groeiende soorten in bermen. Door de koppeling te maken is er budget beschikbaar om bij te dragen aan BKN.
- *Kans:* de groep 'natuurbouwers', onderdeel van de werkgroep Infranatuur, ontwikkelt een natuurladder en een leidraad natuurinclusieve infrastructuur. Deze geven richtlijnen voor biodiversiteit en de realisatie van biodiversiteit. De waarderingsmechanismen die hier worden opgezet zijn relevant voor bijvoorbeeld het domein bouw en het landelijk gebied.
- *Kans:* het [Meerjarenprogramma Ontsnippering](#) heeft belangrijke inzichten opgeleverd die ook Basiskwaliteit Natuur ten goede kunnen komen.
- *Knelpunt:* in het beheer en onderhoud van infrastructuur is natuur tot dusver nog niet als een apart doel met eigen kwaliteitseisen is opgenomen.

Aanbevelingen

- 1) Neem vanuit de **Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen** maatregelen voor natuurinclusief werken op in de scope en opdrachtverstrekkingen van aanleg, inrichting, renovatie en beheer van infrastructuur. De door Stedin opgestelde [infranatuurmaatregelen](#) kunnen als basis dienen.
- 2) Neem vanuit de **Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen** ecologisch bermbeheer als norm op.

3.4 Landbouw (1/2)

De landbouwsector is als grootgrondbezitter en voedselproducent kernspeler in de opgaven waar Nederland voor staat. Het gaat daarbij om veehouderijen, akkerbouw maar bijvoorbeeld ook boomkwekerijen en tuinderijen.

Relatie met BKN

Het realiseren van de opgaven die spelen voor de landbouw, zoals de transitie naar een natuurinclusieve of kringlooplandbouw dragen bij aan het realiseren van Basiskwaliteit Natuur. Eén van de relevante programma's hiervoor is het [Nationaal Programma Landelijk Gebied](#) (NPLG).

Kansen en knelpunten

- *Kans:* De systematiek van kritische prestatie indicatoren (KPI's), die in ontwikkeling is om kringlooplandbouw te stimuleren, richt zich net als BKN op het verbeteren van condities. Werken aan de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en Akkerbouw levert daarmee een directe bijdrage aan BKN.
- *Kans:* binnen het Nationaal Strategisch Plan (NSP) van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid wordt de ecoregeling ontwikkeld. Het gaat om een puntensystematiek, gericht op klimaat, water, bodem, landschap en biodiversiteit. Het werken aan deze condities draagt bij aan BKN.
- *Kans:* Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel werkt aan het mogelijk maken van het stapelen van beloningen voor agrariërs door middel van de KPI-systematiek. Daarmee wordt een verdienmodel gerealiseerd dat mede stuurt op de realisatie van BKN.
- *Kans:* Via het ANLb kunnen collectieven subsidie krijgen voor agrarisch natuurbeheer, waarbij de omgeving wordt verbeterd voor dieren en planten.
- *Kans:* Het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) maakt geld vrij voor natuurontwikkeling in het landelijk gebied (20-40% van de subsidies), zoals de 10% groenblauwe dooradering.

- *Kans:* Naast bovenstaande beleidsprogramma's zijn er allerlei projecten gericht op landbouw waarin (indirect) een bijdrage wordt geleverd aan BKN zoals: Valuta voor Veen, Biodiversity Credits, Boeren & Buren. Mogelijk kan in dergelijke programma's BKN meegenomen worden, of kunnen zij als inspiratie dienen voor de ontwikkeling van experimenten gericht op BKN. Denk bijvoorbeeld aan vormen van financiering.
- *Kans:* Binnen het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (NAP) zijn maatregelen voor boeren opgenomen gericht op verbetering van bodem- en waterkwaliteit.
- *Kans:* Om in aanmerking te komen voor basisinkomenssteun vanuit het Nationaal Strategisch Plan (NSP) van het GLB moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden. Een van die voorwaarden is het niet-productief inrichten van 4% van het totale grondgebruik. Hier ligt een kans om BKN te realiseren.
- *Kans:* Boeren kunnen een rol spelen in het beheren van gronden in het landelijk gebied die nu in beheer zijn bij verschillende partijen, zoals de waterschappen en gemeenten. Dit kan bijvoorbeeld vorm krijgen binnen het [Deltaplan](#).
- *Kans:* Naast de vergoedingen uit het GLB kunnen ook waterschappen, gemeenten, provincies en andere partijen overgaan tot vergoeding voor het leveren van maatschappelijke diensten, zoals het realiseren van BKN.
- *Kans:* Provincies en gemeenten kunnen in bepaalde gebieden meer mogelijkheden bieden voor verbreding van bedrijfsactiviteiten indien boeren een natuurinclusieve werkwijze hanteren.
- *Knelpunt:* KPI's richten zich op condities, maar waarschijnlijk zijn niet alle condities voor BKN hiermee gedekt. Daarnaast zijn de KPI's bedrijfsgericht ingestoken (versus gebiedsgericht).
- *Knelpunt:* Er is nog onvoldoende draagvlak bij groot deel van de landbouw om deze opgave in te passen in de bedrijfsvoering,

3.4 Landbouw (2/2)

Aanbevelingen

- 1) De ontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitoren Melkveehouderij en Akkerbouw heeft als centraal doel het verbeteren van de biodiversiteit op agrarische bedrijven. Dat levert een directe bijdrage aan BKN. Hiervoor is dus geen aanvullende actie vereist. Onderzoek als **Rijksoverheid** daarnaast welke condities niet gedekt zijn middels KPI's.
- 2) Neem als **Rijksoverheid** in de wetenschappelijke uitwerking van BKN mee wat waar nodig is. Bijvoorbeeld: hoeveel groenblauwe dooradering is nodig om BKN te realiseren?
- 3) Zorg vanuit de **Rijksoverheid** dat systemen zoals de KPI's, maar ook de ecoregeling en de 10% groenblauwe dooradering zo worden ingericht dat ze bijdragen aan het realiseren van Basiskwaliteit Natuur.
- 4) Stimuleer en faciliteer vanuit de **Rijksoverheid** de rol van de boer als landschapsbeheerder; bijvoorbeeld door een betaalsysteem voor het leveren van ecosysteemdiensten.

Relatie tussen BKN en KPI-systematiek

BKN kan zowel een doel als een middel zijn. De basiskwaliteit *van* natuur is een waarde van biodiversiteit uitgedrukt in aantallen soorten per landschapstype. De basiskwaliteit *voor* natuur zijn de waardes van de omgevingscondities van het landschapstype die de algemene soorten nodig hebben om algemeen te worden. Binnen deze verkenning is BKN *voor* de natuur het uitgangspunt. In andere woorden, de maatregelen die men onderneemt zullen gericht zijn op het verbeteren van condities. Bijvoorbeeld het aanleggen van natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren.

Kritieke Prestatie-Indicatoren (KPI's) acteren op het niveau van condities en maken de maatregelen waarmee gestuurd wordt op het behalen van BKN meetbaar. KPI's omvatten drempel- en streefwaarden. De KPI's maken het daarmee bijvoorbeeld mogelijk om de voortgang van verbetering van omgevingscondities zoals bodemgesteldheid te monitoren.

Succes van maatregelen toetsen is pas op de lange termijn mogelijk omdat soorten vertraagd reageren op verandering van condities. De KPI's richten zich niet op lang-cyclische verschuivingen van algemene soorten maar kunnen juist gebruikt worden voor de kort-cyclische monitoring van condities voor natuurkwaliteit.

3.5 Water

Waterbeheerders hebben via inrichting, beheer en wettelijke taken veel effect op de biodiversiteit. De inzet op natuurlijke processen kan bijdragen aan andere actuele opgaven, zoals de waterkwaliteit en klimaatadaptatie.

Relatie met BKN

Een gezonde natuur vereist schoon water en een diverse natuur levert schoon water. Ook bij de zorg voor voldoende water speelt de natuur een belangrijke rol. De Nederlandse dijken, rivieren, vaarten, kanalen en sloten vormen een enorm potentieel aan leefgebieden en natuurlijke verbindingzones.

Kansen en knelpunten

- *Kans:* De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een goed instrument om BKN in te integreren. Met het realiseren van een goede waterkwaliteit draagt in belangrijke mate bij aan BKN.
- *Kans:* Naast waterkwaliteit liggen er kansen gerelateerd aan beleid op het gebied van waterkwantiteit en klimaatadaptatie. Bijvoorbeeld middels de Europese Klimaatadaptatiestrategie.
- *Kans:* In het programma 'Water en Bodem sturend' van IenW worden concrete doelen en randvoorwaarden opgesteld voor ruimtelijke planvorming. Het programma wordt momenteel gestart, waarbij mogelijk BKN ook expliciet opgenomen kan worden.
- *Kans:* BKN kan opgenomen worden in het Hoogwaterbeschermingsprogramma en bij integraal riviermanagement.
- *Kans:* Terreinen van drinkwaterbedrijven zoals Vitens kunnen bijdragen aan BKN. Deze bevinden zich veelal in de buurt van natuurgebieden.
- *Kans:* De waterschappen werken aan een handelingsperspectief biodiversiteitsherstel.

- *Kans:* Opdrachtgevers kunnen meer natuurlijke oplossingen voor waterretentie meenemen in opdrachten. Denk aan wadi's en het herstel van een gezonde bodem.
- *Kans:* Er zijn mogelijk raakvlakken tussen BKN en de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) alsook het Integraal Riviermanagement (IRM).
- *Knelpunt:* De KRW beslaat 20% van de waterlichamen, verlies de rest niet uit het oog. Daarnaast loopt de KRW tot 2027. Ook daarna moet BKN gedekt zijn.
- *Knelpunt:* Op het gebied van waterkwantiteit is nog minder concreet beleid bekend, waar direct op ingespeeld kan worden.
- *Knelpunt:* De ervaring leert dat gebiedsprocessen soms erg lang kunnen duren. Daarom is het belangrijk dat het Rijk duidelijke kaders meegeeft voor de implementatie van BKN binnen bijv. KRW.

Aanbevelingen

- 1) Het realiseren van 10% groenblauwe dooradering levert een belangrijke bijdrage aan BKN. Neem dit als **Rijksoverheid** op in het NPLG.
- 2) Blijf vanuit de **Rijksoverheid** betrokken bij het instellen van de nationale regiegroep Water & Bodem en kijk hoe bij de vertaling naar de regio BKN als ondersteuning kan dienen voor de verschillende landschapstypes.
- 3) Faciliteer vanuit de **Rijksoverheid** de **waterschappen**, maar ook **gemeenten** en **provincies**, met goede gebiedsprocessen. Kijk hierbij goed naar wat er al gebeurt. De Kaderrichtlijn Water kan een goede aanleiding zijn.
- 4) Neem vanuit de **Rijksoverheid** BKN op in het Hoogwaterbeschermingsprogramma en bij Integraal riviermanagement.

4. Andere relevante programma's

4.1 Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een landelijk programma dat richting geeft aan de toekomstbestendige ontwikkeling van functies in het landelijk gebied. Het komt voort uit de structurele aanpak stikstof. Het omvat zowel het herstel van natuur als herstel van bodem- en watersystemen. Ook klimaatadaptatie is onderdeel van de aanpak.

Het NPLG richt zich o.a. op:

- Zorgen dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem leidend wordt voor het landgebruik in het landelijk gebied door realisatie van de internationale verplichtingen voor natuur (VHR), klimaat en water (KRW). Daarmee werkt het NPLG aan de condities die bijdragen aan **algemene soorten**.
- Voor het realiseren van de landelijk gunstige staat van instandhouding van de **beschermde soorten** in Nederland is een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting met name relevant in de directe omgeving van Natura 2000-gebieden.

Relatie met BKN

Het NPLG zet zich rechtstreeks in op een aantal condities die bijdragen aan BKN, bijv. de waterkwantiteit en -kwaliteit en het verminderen van de stikstofuitstoot.

Kansen en knelpunten

Kans: Het NPLG kiest voor een integrale gebiedsgerichte aanpak. Deze gebiedsprocessen krijgen vanaf najaar 2022 vorm. Het Rli adviseert ook BKN invulling te geven in regionale gebiedsprocessen.

Aanbevelingen

- 1) De basisprincipes waar BKN zich op richt, zoals het herstellen van de condities, krijgen binnen het NPLG vorm. Bijv. middels de structurerende keuze bodem en water leidend of het werken aan de omgevingskwaliteit. Zorg ervoor dat binnen deze trajecten op een vergelijkbare manier en met dezelfde taal wordt gewerkt als aan BKN.
- 2) Geef vanuit de **Rijksoverheid** mee wat de status van BKN in deze gebiedsprocessen is: is het een concept dat de opgaven verder kan helpen? Of is het een vast onderdeel dat sowieso vorm moet krijgen?

4.2 Deltaplan Biodiversiteitsherstel

Binnen het Deltaplan biodiversiteitsherstel zetten natuurorganisaties, boeren, burgers, kennisinstellingen, overheden en bedrijven zich samen in voor biodiversiteitsherstel in Nederland. Dat doen zij in een breed scala aan projecten.

Relatie met BKN

Zowel Basiskwaliteit Natuur als het Deltaplan Biodiversiteitsherstel werken als concept of initiatief aan een natuurinclusieve samenleving. Daarnaast werkt het Deltaplan in een aantal werkgroepen of projecten concreet met BKN.

Kansen en knelpunten

- *Kans:* De Living Labs uit het Deltaplan bieden mogelijkheden voor pilots/experimenten binnen LIFE IP (LIFE IP all for biodiversity).
- *Kans:* Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel ontwikkelt de Biodiversiteitsmonitoren Melkveehouderij en Akkerbouw, deze dragen direct bij aan BKN. Zie onderdeel [Landbouw](#).
- *Kans:* Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel ontwikkelt een landelijke monitoringssystematiek voor de biodiversiteit, waaronder monitoring in de landbouw, de openbare ruimte en natuurgebieden.
- *Kans:* De werkgroep Kennis en innovatie van het Deltaplan heeft een onderzoeksagenda opgesteld waarin kennishiaten op de verschillende domeinen zijn geïdentificeerd. Deze agenda zal antwoord geven op een aantal vragen dat nu binnen de domeinen speelt.
- *Kans:* Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel werkt aan het Aanvalsplan Landschapselementen, met als doel een groenblauwe dooradering van 10%. Deze doelstelling krijgt binnen het [NPLG](#) verder vorm. Zie ook het domein [Landbouw](#).

Aanbeveling

- 1) Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel kent een breed onderzoekspoor. Gebruik vanuit de **Rijksoverheid** dit spoor om BKN verder te ontwikkelen en wetenschappelijk te onderbouwen. Zorg dat hierin ook de verbinding wordt gezocht met **provincies en gemeenten** zodat de ontwikkelingen op elkaar aansluiten.
- 2) Gebruik vanuit de **Rijksoverheid** het monitoringssysteem dat wordt ontwikkeld door het Deltaplan als basis voor de monitoring van BKN.

4.3 Omgevingsbeleid

De nieuwe Omgevingswet bundelt de wetten en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur, cultureel erfgoed en water. En regelt zo het beheer en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Relatie met BKN

Het concept Basiskwaliteit Natuur past binnen het gedachtegoed van het huidige omgevingsbeleid. De gebiedsgerichte aanpak met multifunctioneel ruimtegebruik komen overeen met de uitgangspunten van de NOVI. Het Omgevingsbeleid kan de plek zijn waar BKN wordt verankerd.

Kansen en knelpunten

- *Kans:* Het Rli-advies 'Natuurinclusief Nederland' stelt dat het Omgevingsbeleid de geëigende plek is om BKN juridisch te verankeren.
- *Kans:* Een andere mogelijkheid is dat het ministerie de bestuurlijke verplichting opneemt dat bestuurders van provincies, waterschappen en gemeenten BKN als concept opnemen in hun Omgevingsbeleid en er op regionaal en lokaal niveau invulling aan geven.

Voorbeeld

Verschillende provincies en gemeenten werken volgens deze methodiek al aan het concept BKN of geven zo hun ambities op het gebied van een natuurinclusieve samenleving vorm. Bijvoorbeeld de provincie Drenthe en Overijssel en de gemeentes Amsterdam, Ede en Bronckhorst. Zij hebben in hun Omgevingsvisie vastgelegd dat zij willen streven naar een BKN of andere vorm van natuurinclusief werken. Vervolgens krijgt deze ambitie een concrete uitwerking in de gemeentelijke en provinciale omgevingsplannen, bijvoorbeeld in minimumvereisten of een leidraad. Zie het voorbeeld van de Gemeente Amsterdam over hoe deze manier van werken vorm kan krijgen.

Aanbevelingen

1) Neem BKN op in het Omgevingsbeleid voor Rijk, provincies, gemeenten en de waterschappen. Het Omgevingsbeleid kan als koepel gebruikt worden voor het concretiseren van BKN. Dit kan door op hoofdlijnen per regio te beschrijven hoe er concreet invulling wordt gegeven aan het concept. Kijk na een aantal jaar of deze manier van werken de toepassing van BKN inderdaad een stap verder heeft gebracht.

5. Voorbeelden gemeenten: Amsterdam

Natuurinclusieve ambities verankert in het Omgevingsbeleid

De gemeente Amsterdam benoemt in hun [Omgevingsvisie](#) (pdf) haar visie op hoofdlijnen op het gebied van natuur en vergroening. Deze zijn vervolgens uitgewerkt in een [Groenvisie](#) (pdf), waarin de visie op de rol van groen en natuur in de stad verder vertaald wordt in concrete principes en ambities, en wat er nodig is om dit te bereiken. In een uitvoeringsprogramma staan de stappen voor de komende vijf jaar benoemd.

- De [Hoofdgroenstructuur](#) (pdf) geeft de minimaal benodigde hoeveelheid groen aan die Amsterdam wil behouden en beschermen.
- De Hoofdbomenstructuur bestaat uit de beeldbepalende boombeplantingen langs de hoofdnetten, waterwegen, dijken of historische verkavelingspatronen waarvan de continuïteit op stedelijk niveau belangrijk is.
- De ecologische structuur omvat een netwerk van zowel grote als kleine 'groene' en 'blauwe' gebieden en maakt het verbindende groene netwerk binnen de stad en de verbinding met het omliggende landschap zichtbaar.

De gemeente Amsterdam loopt voorop in het realiseren van groen en natuur in de stad.

Wat zijn hiervoor succesfactoren?

- Een grote organisatie, die al meerdere decennia oog heeft voor het belang van groen in de stad
- Een groot team van ecologen die breed in de organisatie meedenken met verschillende beleidsdossiers
- Vanaf het begin van het planningsproces mee aan tafel
- Het opnemen van criteria die bijdragen aan Basiskwaliteit Natuur bij aanbestedingstrajecten voor bouwprojecten

De structuur die de gemeente Amsterdam nu gebruikt om te werken aan 'groen en natuur in de stad' dient als voorbeeld. Op een dergelijke manier kan in de toekomst mogelijk ook expliciet met BKN gewerkt worden.

5. Voorbeelden gemeenten: Leiden

Gemeente Leiden

De gemeente Leiden is trots op de gerealiseerde groenverbindingen binnen en buiten de stad. Opgavemanager klimaatadaptatie en vergroening Jolanda de Schiffart heeft in een interview aangegeven wat de ambities, behoeften en het advies aan het ministerie van LNV zijn.

Bij het realiseren van duurzame wijkvernieuwingen worden vele werkzaamheden in één keer aangepakt. Wanneer bijv. rioolonderhoud plaatsvindt, kijkt de gemeente welke werkzaamheden zij kunnen meenemen op het gebied van klimaatadaptatie en de energietransitie. Zo wordt er een gescheiden rioolstelsel aangelegd, maar ook waterpasserende bestrating, en het toevoegen van meer groen bij deze aanpak zoveel mogelijk meegenomen. De gemeente Leiden kijkt zo breed mogelijk: van nestkast tot maaibeeld, en van geveltuintjes tot verlichting aangepast aan vleermuizen. De gemeente Leiden kijkt zo breed mogelijk: van nestkast tot maaibeeld, en van geveltuintjes tot verlichting aangepast aan vleermuizen. Naast een gerichte aandacht per wijk beschikt de gemeente over een netwerk voor monitoring met 360 fysieke meetlocaties voor o.m. vleermuizen, vlinders, vogels, libellen, dagvlinders en planten. Het is een graadmeter voor natuur in Leiden. Zie natuur.leiden.nl

Wat helpt hen verder?

- Neem vanuit de Rijksoverheid minimumeisen voor natuurinclusief bouwen op in het Bouwbesluit en zorg voor een standaardtekst die gemeenten kunnen opnemen in hun omgevingsplan.
- Denk na wat op Rijksoverheid geregeld kan worden en wat gemeentes (ook kleine) zelf kunnen doen en help hun hierbij. Hiermee voorkomen we dubbel werk.

Richting de toekomst

De gemeente Leiden volgt de gemeentelijke stadsnatuur nauw en heeft er duidelijke trends van. Ook is een reeks aan maatregelen opgesteld om te werken aan een basiskwaliteit van de stedelijke natuur. Er is behoefte aan rijksoverheidsbeleid om natuurinclusieve stedenbouw te realiseren.

De gemeente wil bewoners meer stimuleren en laten zien wat zij zelf kunnen doen, bijvoorbeeld door te helpen met tuinvergroening. Daarbij is kennisoverdracht belangrijk, zowel bij bewoners als projectontwikkelaars en woningbouwcoöperaties.

Er is voor Leiden een omgevingsvisie2040 opgesteld. Hieronder behoort de uitvoeringsvisie groen, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Een goede afstemming tussen beleid en praktijk is essentieel.

De groene ambitie van Leiden: het Singelpark

Het Singelpark omvat de ring van singels rond de Leidse binnenstad. In een convenant tussen burgers en gemeente is de ambitie vastgelegd om een 6 km lange groensingel te realiseren. Met aandacht voor verschillende de verschillende aspecten en kwaliteiten die groen in de stad kan bieden: wandelen, recreatie, biodiversiteit, klimaatadaptatie etc.

5. Voorbeelden gemeenten: Rotterdam

Gemeente Rotterdam

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht voor biodiversiteit en natuur binnen de gemeente Rotterdam. O.a. de komst van de WNB en de visie openbare ruimte van Rotterdam hebben hieraan bijgedragen. Ook betrokken bewoners spelen een rol. De afgelopen periode zette het college een target van 20 hectare extra groen binnen de gemeente en er werken inmiddels 12 stadsecologen binnen de gemeente.

Om de groene ontwikkelingen te ondersteunen en naast kwantiteit ook de kwaliteit te waarborgen ontwikkeld de gemeente een toolbox. Voor verschillende biotopen worden gidsoorten beschreven en condities/maatregelen om deze soorten te ondersteunen. Dit geeft een basis aan kennis die iedereen in de gemeente kan toepassen. De uitwerking van de toolbox vindt plaats op verschillende niveaus zodat zowel landschapontwerpers, ontwikkelaars, beheerders en bewoners er mee aan de slag kunnen.

Wat helpt hen verder

- Zet vanuit de Rijksoverheid standaarden voor Basiskwaliteit Natuur in het bouwbesluit, zodat de norm voor elke gemeente hetzelfde is en ontwikkelaars overall hetzelfde worden behandeld.
- Stuur vanuit de Rijksoverheid op een gebalanceerde landschappelijke inrichting; waar is de meeste winst te behalen op het gebied van BKN, waar liggen de mogelijkheden?
- Zorg vanuit de Rijksoverheid dat de term BKN scherp gedefinieerd is, met een duidelijk onderscheid tussen natuurinclusief en BKN. Zorg er daarbij voor dat BKN een vertrekpunt is voor de volgende stap in de natuurwaarde en niet een maximale streefwaarde.

Richting de toekomst

De definiëring van BKN in stedelijk gebied is lastig; de draagkracht van de bebouwde omgeving is niet bekend. Er is een zoektocht gaande naar de formulering van minimum basiskwaliteit voor stedelijk gebied. Deze zoektocht moet landelijk ingevuld worden zodat verschillende steden van elkaar leren en eenzelfde standaard aanhouden. Dit geldt voor zowel ecologische kennis als voor proces.

Een verplichting op **rijksniveau** kan helpen om natuur in het stedelijk gebied niet onder te laten sneeuwen door andere verplichte elementen. Een onderdeel daarvan is de communicatie van de urgentie; we moeten er voor zorgen dat BKN gemeengoed wordt.

Het Hofbogenpark

Een mooi voorbeeld uit Rotterdam is het hofbogenpark. Een park van twee kilometer lang door de stad op het dak van het voormalige spoorviaduct.

Het park zal een voorbeeldfunctie in het stadsdeel Noord hebben.

5. Voorbeelden praktijk: Kleurkeur en groene netten

Ook buiten de overheid wordt gewerkt aan Basiskwaliteit Natuur. Ondernemers en natuurorganisaties zijn zich terdege bewust van de mogelijkheden en benutten hun rol om een bijdrage te leveren. 'Kleurkeur' en 'Groene Netten' zijn twee voorbeelden van dergelijke ontwikkelingen.

Kleurkeur

Kleurkeur richt zich op goed maaibeheer van bermen en andere stroken, die een aanzienlijk deel van het Nederlandse landoppervlak uitmaken. Het keurmerk beschrijft voorwaarden voor ecologische bermbeheer. Daarbij staat de samenwerking tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers centraal. Binnen Kleurkeur worden door de Vlinderstichting in samenwerking met Stichting Groenkeur en het kennisplatform CROW cursussen aangeboden waarmee bedrijven zich kunnen certificeren met Kleurkeur.

Certificaten zoals Kleurkeur dragen bij aan de bewustwording van beheerders; maatregelen zijn gekozen op basis van kennis over de effectiviteit. Zo wordt voorkomen dat beheerders goedbedoeld de verkeerde dingen doen.

Groene netten

Groene Netten is een samenwerking tussen de acht grote infrabeheerders van Nederland, ondersteund door MVO Nederland, die zich onder andere richt op het thema **biodiversiteit**. Samen met de Vlinderstichting ontwikkelden ze de 'ecologische hoofdinfrastructuur': een overzicht van alle infranetwerken in Nederland. De kaart van de Ecologische Hoofdinfrastructuur geeft netbeheerders inzicht in de mogelijkheden voor maatregelen en welke verbindingen er gelegd kunnen worden.

6. Conclusies

De beleidsscan maakt duidelijk dat er al veel gebeurt richting een natuurinclusieve samenleving en het versterken van biodiversiteit. Binnen verschillende beleidstrajecten wordt (on)bewust al gewerkt aan de condities die bijdragen aan Basiskwaliteit Natuur. Zo zijn er verschillende programma's die inzetten op een natuurinclusieve samenleving, waaronder de Agenda Natuurinclusief en het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Binnen deze verschillende trajecten kan BKN actiever benoemd worden. Tegelijkertijd zit er veel overlap tussen de termen en concepten. Helderheid over hoe natuurinclusiviteit en BKN zich tot elkaar verhouden, kan hierbij helpen.

Koppeling beleidstrajecten

Er zijn kansen om BKN te koppelen binnen beleidstrajecten waarin nu nog minder aandacht voor natuurversterking is. Bijvoorbeeld bij de ontwikkelingen die gaande zijn in de energietransitie; hierin ligt de focus primair op energie, maar er is wel degelijk ruimte om dit te combineren met een concept als BKN.

Niet alles is BKN

BKN is een concept dat enthousiast maakt. Dat betekent ook dat mensen er hun eigen beeld bij ontwikkelen. Hier kan verdere duiding van het concept houvast bieden. Niet alles is BKN. Tegelijkertijd is het een kracht en geeft het aan hoe BKN in de praktijk kan gaan werken en werkt. Het concept krijgt vorm in gesprekken met mensen, bijvoorbeeld in gebiedsprocessen.

Faciliteren gebiedsprocessen

Verschillende overheden zijn met BKN bezig. Zo zijn er op dit moment al provincies die bijv. in hun provinciale Omgevingsvisie de ambitie uitspreken om BKN te realiseren. Hetzelfde gebeurt binnen enkele gemeenten. Het Rijk kan hierin een verbindende rol spelen, door het faciliteren van de gebiedsprocessen waarin wordt bijgedragen aan herstel van BKN en door het leren tussen gebieden, provincies en gemeenten te stimuleren.

Wetenschappelijke onderbouwing

Parallel aan deze beleidsscan vindt de verdere wetenschappelijke onderbouwing en uitwerking van BKN plaats. Een aantal geïnterviewden geeft aan dat een verdere ecologische onderbouwing van BKN hen helpt in de praktijk, bijv. voor de infrastructuur en het stedelijk gebied en door het ontwikkelen van heldere indicatoren of kengetallen. Laat beide sporen hand in hand gaan en zorg voor uitwisseling tussen de twee.

Het waarderen van ecosystemendiensten

Het concept BKN richt zich op de gehele fysieke leefomgeving. Voor basiskwaliteit natuur is de verbinding van de verschillende thema's dan ook randvoorwaardelijk. Het concept gaat pas werken als het aangrenzende perceel, gebied of stad ook een basiskwaliteit realiseert. Juist de ecologische verbinding is essentieel. Daarmee vraagt het om een brede maatschappelijke inzet. Echter, de kosten voor de ecosystemendiensten die de natuur ons levert, worden op dit moment niet meegerekend in de prijs van producten. We zijn niet gewend om te betalen voor de baten die de natuur ons levert. Wil BKN inderdaad die brede maatschappelijke toepassing vinden, dan is er ook aandacht nodig voor dit aspect.

6. Conclusies

Prioritering

De beleidsscan brengt een breed palet aan kansen in beeld. We adviseren om in de vervolgstap de focus te leggen op de domeinen waar 1) de meeste winst voor BKN te behalen is en 2) daar waar, zonder aanvullende aandacht, de Basiskwaliteit Natuur vergeten wordt. Bijvoorbeeld omdat de hoofdpogave urgent is en om veel aandacht vraagt. Vanuit die optiek adviseren wij om de prioriteit bij de domeinen landbouw, bouw en energie te leggen en daarnaast ook in te zetten op het thema klimaatadaptatie.

Voor de **landbouw** is de KPI-systematiek veelbelovend. Hiermee wordt een directe bijdrage aan BKN geleverd. De coregeling uit het NSP (Nationaal Strategisch Plan van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid) omvat een soortgelijke systematiek. Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat beide methodologieën goed op elkaar aansluiten. Zorg dus voor een goede onderlinge afstemming. Onderzoek daarnaast als Rijksoverheid welke condities en gronden niet gedekt zijn middels KPI's en wat ervoor nodig is om ook hier aan BKN te werken.

De landbouw is tegelijkertijd een domein waar op dit moment veel op af komt. BKN zou deze processen een wenkend perspectief kunnen bieden. Voorkomen moet worden dat BKN als de zoveelste, aanvullende opgave voor de landbouw wordt gezien.

Op het vlak van **energie** bieden onder andere de bouw van natuurinclusieve zonneparken kansen voor BKN. Denk aan plekken waar landbouwgrond wordt omgevormd en door bijv. goed beheer de bodem kan herstellen. Subsidieinstrumentarium dat BKN garandeert, is dan wel een randvoorwaarde. Het verbreden van de Regionale Energie Strategieën (RES) met andere opgaven kan als belangrijke stimulans werken.

Ook binnen het domein **Woningbouw** liggen volop mogelijkheden voor BKN, met een grote woningbouwopgave voor de boeg. Verschillende geïnterviewden geven aan dat het opnemen van eisen op het vlak van natuurinclusief bouwen in het Bouwbesluit een belangrijke stap kan zijn. Zorg ook hier dat natuurinclusiviteit en BKN op elkaar aansluiten. Dat wil zeggen: neem natuurinclusieve maatregelen die bijdragen aan de basiskwaliteit en goed zijn voor lokale soorten.

Tot slot, **klimaatadaptatie** is een domeinoverstijgend thema dat een belangrijke meekoppelkans voor BKN met zich mee brengt. Bij de klimaatadaptatieve inrichting van onze (bebouwde) omgeving kan BKN gebruikt worden om de natuur van een specifiek landschapstype te bevorderen.

Overzicht literatuurlijst

- Agenda Natuurinclusief 16 juni 2022 (bijlage bij Kamerstuk 33576, nr. -272)
- KPI-ontwikkeling bij kringlooplandbouw en Deltaplan Biodiversiteitsherstel
- Puntensystematiek in nieuwe GLB
- Het Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit via landschapselementen
- Plan van Aanpak NPLG + Startnotitie
- Ontwikkeling landschapseenheden door de provincies Overijssel en Drenthe
- Groenblauwe diensten in het kader van het landschapstraject BZK
- Rli-advies 'Natuurinclusief Nederland'
- Kamerbrief 14 februari 2022, Algemene beleidsbrief portefeuille Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, o.a. over beleidsprogramma Mooi Nederland
- Vergezicht 2040-2050 Alphen aan de Rijn
- Bossenstrategie
- leidraad 'natuurinclusieve energietransitie voor wind en hoogspanning op land'
- WUR onderzoek, Zonneparken en biodiversiteit: ruimte voor verbetering
- Beleidsprogramma ministerie IenW 2022
- Positionpaper Biodiversiteit: waterschappen aan de lat
- Eindrapportage Meerjarenprogramma Ontsnippering, 2020

Overzicht interviews

- Jan Willem Erisman, Universiteit Leiden
- Geert Timmermans, gemeente Amsterdam
- Hans Hillebrand, ministerie van LNV
- Jannemarie de Jonge, Rijksadviseur voor de leefomgeving
- Jolanda de Schiffart, gemeente Leiden
- Fleur Bokma en Judy Koppenjan, Deltaplan Biodiversiteitsherstel
- Isabelle Vreeke, ministerie van LNV
- Olaf van Velthuisen en Ingeborg Berger, gemeente Rotterdam
- Albert Vliegthart, Vlinderstichting en voorzitter Werkgroep Infranatuur Deltaplan Biodiversiteitsherstel